

Samen meer grip op het leerproces

Nuborgh College Lambert Franckens kiest voor grondige aanpak formatief evalueren

SLO, maart 2022

Tekst: Brigitte Bloem

Formatief evalueren biedt leraar en leerling inzicht in het leerproces. Door met elkaar in gesprek te gaan over leerdoelen en vorderingen geven ze het leren samen vorm. Erik van 't Hof is, met collega's Jouke Brouwer en Corrie ter Wee, kartrekker formatief evalueren op het Nuborgh College Lambert Franckens. 'Formatief evalueren is niet iets nieuws, wat er extra bijkomt en dus veel tijd kost. Je richt je onderwijs alleen anders in en communiceert veel meer rechtstreeks met leerlingen over hun ontwikkeling, en die hebben daar volop profijt van.'

Het Nuborgh College Lambert Franckens biedt onderwijs op havo en vwo-niveau. Erik van 't Hof, Berty te Flierhaar en Davey Tang geven er les in respectievelijk aardrijkskunde, Engels en wiskunde. Berty is oud-leerling van de school, maar niet de enige leraar die is teruggekeerd 'op het eigen nest' om daar les te geven. Het laat zien dat de school een hechte gemeenschap vormt in het Veluwe Elburg. Het motto van de protestants-christelijke school is 'Oog voor elkaar, oog voor de toekomst'.

Omslag

Het Lambert Franckens is onderdeel van het Nuborgh College, een brede scholengemeenschap voor vmbo, havo en atheneum met locaties in Elburg en Nunspeet. 'Ons onderwijssysteem zit in een overgangssituatie van klassikaal onderwijs, gericht op de hele groep, naar leerlingen die zelf keuzes maken, toegespitst op hun individuele ontwikkeling', licht Erik toe. In een studieruimte werken leerlingen onder begeleiding zelfstandig of samen met andere leerlingen aan opdrachten. Daarnaast zijn er leslokalen waar leerlingen uitleg krijgen van de vakdocenten.

Vanwege de omslag naar onderwijs waarbij leerlingen meer hun eigen keuzes maken om zich optimaal te kunnen ontwikkelen, hebben leraren en onderwijsassistenten diverse cursussen gevolgd. Erik: 'Eén daarvan is een cursus didactisch coachen. Ons hele team heeft onder meer geleerd de leerlingen meer vragen te stellen, zodat ze aan het denken worden gezet. Ook leerden we hoe we meer en gerichtere feedback kunnen geven.' In het verlengde hiervan heeft een groep leraren van het Lambert Franckens, met steun van de directie, het voortouw genomen om met formatief evalueren aan de slag te gaan. Om kennis op te doen werd aansluiting gezocht bij een van de leernetwerken formatief evalueren van SLO.

'Op mijn vorige school waren we met de sectie wiskunde zelf wat gaan uitproberen in het kader van formatief evalueren', vertelt Davey. 'Het positieve daaraan was, dat dit echt vanuit de leraren zelf kwam. Maar ik merk nu wat een voordeel het is als het grondiger wordt aangepakt, zoals we op het Lambert Franckens doen. Bovendien wordt deze

omslag vanuit de directie gefaciliteerd. We werken volgens de cyclus van formatief evalueren van Gulikers & Baartman. Ik heb nu veel beter zicht op wat ik anders doe, waarom ik dat doe en wat het effect is.'

Handigheidjes

'Ik geef al lang les en heb daar zo mijn eigen manier voor', vertelt Berty. 'Met de tips en tricks van formatief evalueren ben ik beter geworden in het lesgeven en het omgaan met leerlingen.' Als voorbeeld geeft ze de 'valkuil' van veel leraren om onbewust steeds dezelfde leerlingen beurten te geven. 'Uit onderzoek blijkt dat alle leraren daar regelmatig in trappen', weet Berty. 'Het is goed dat je je daar bewust van wordt en inziet dat je er, bijvoorbeeld via handigheidjes, wat aan kunt doen. Je kunt bijvoorbeeld de namen van alle leerlingen uit de klas op ijslolly stokjes schrijven en vervolgens trek je een stokje met een naam, en die leerling mag het zeggen. Of op internet vind je *wheel of names*. Daar kun je namen van de leerlingen op invoeren, en dan op het digibord laten zien (wheelofnames.com). Wat voor mij ook een *eyeopener* was, is het werken met leerdoelen aan het begin van een les en daar aan het eind op terugkomen. Dat maakt zoveel duidelijk voor leerlingen. Ze zien in dat ze niet leren voor een cijfer, maar om zichzelf te ontwikkelen.' Davey en Erik kunnen dat beamen. 'Door consequent de leerdoelen te bespreken met de leerlingen, merk ik dat ze gemotiveerder aan de slag gaan. Het bevordert het eigenaarschap bij leerlingen', zegt Erik.

Succeservaring

Berty vertelt hoe ze het formatief evalueren in de praktijk aanpakt. 'We waren in klas 2 bezig met de onregelmatige werkwoorden. Ik heb leerlingen net zo lang laten oefenen, waarbij ze een test kregen, feedback ontvingen en opnieuw probeerden, tot iedereen een 8 of hoger had gehaald. Toen zaten de werkwoorden er bij alle leerlingen echt goed in. Zo wordt leren veel meer een succeservaring.'

Davey heeft vergelijkbare ervaringen: 'Leerlingen vinden wiskunde doorgaans moeilijk, maar durven soms niet door te vragen als ze het niet snappen. Daar worstelde ik mee. Door formatief evalueren ben ik nu bewust met leerlingen het gesprek aangegaan dat het niet gaat om goed of fout, maar om begrip en het denkproces. Bij de manier waarop ik mijn vragen aan leerlingen stel, probeer ik nu te focussen op het proces. Ik wil van hen weten wat ze denken en hoe ze een berekening aanpakken. Ook wil ik dat ze dat met elkaar delen, omdat ze op die manier ook veel van elkaar kunnen leren.'

Zichtbaar maken leerproces

Het gaat Davey en zijn collega's vooral om het zichtbaar maken van het leerproces. 'Daar leg ik dan ook de focus op. Vervolgens maken de leerlingen berekeningen. Met formatief evalueren kunnen de leerlingen elkaar helpen en beoordelen.' Davey heeft zich ook laten inspireren door de wiskundedocent Eddie Woo, die via filmpjes op YouTube het denkproces zichtbaar maakt. 'Door hem ben ik gaan inzien dat je moet coachen op het proces, zodat leerlingen doorkrijgen waar ze op moeten letten en niet denken: zie je wel, ik kan het niet.'

Alle drie zijn ze ook erg gecharmeerd van de film *Butterfly effect*, die ze tijdens een van de cursussen hebben gezien. 'Een indrukwekkend filmpje', zegt Berty, 'dat op eenvoudige wijze laat zien wat de impact van constructieve bijsturing bij heel jonge kinderen kan

zijn. Met de juiste feedback blijken alle leerlingen na verloop van tijd in staat om een bijna perfecte vlinder te maken.'

Kies wat bij je past

Hoe formatief evalueren er concreet uitziet, kan verschillen per cluster van vakken, per sector en per school. 'Kies dan ook wat bij jouw school past', adviseert Erik. 'Wat in elk geval belangrijk is, is een gedeelde en door team en directie gedragen visie op eigenaarschap. Wat zegt de literatuur over eigenaarschap en wat verstaan wij hieronder, passend bij onze school? Hoe krijgt eigenaarschap vervolgens vorm binnen onze school en hoe uit zich dit in concreet leerling- en leraargedrag? Het gaat erom dat we allemaal dezelfde taal spreken en dat we eenduidig communiceren met de leerlingen. Nu bestaan er op school nog heel verschillende visies op de principes van eigenaarschap. Wat verwachten wij nu van onze leerlingen? Hoe wordt dat zichtbaar in het gedag van leerlingen en leraren? Bij voorkeur formuleer je zo'n visie aan het begin van het traject om tot een formatieve werkwijze te komen. Het is heel mooi en goed wat er op onze school gebeurt, maar we gaan dit schooljaar echt nog eens goed kijken hoe we onze visie verder uit kunnen werken. Daar hebben we aan het begin toch té weinig bij stilgestaan. Dat is ook wat we terugkregen vanuit het SLO-netwerk. Bij veel scholen is dit een heikel punt.'

Tot slot wil Erik benadrukken dat vaak wordt gedacht dat formatief evalueren iets nieuws is wat er extra bijkomt en daarom veel tijd kost, 'maar', zo is zijn ervaring, 'je richt je onderwijs alleen wat anders in en communiceert veel meer rechtstreeks met leerlingen over hun ontwikkeling. Evaluatie van het leerproces is belangrijk. Leerlingen kiezen daarna zelf vervolgstappen voor het leren en zo wordt formatief handelen een voortdurend (en cyclisch) proces. We merken nu al dat onze leerlingen daar volop profijt van hebben.'

Leernetwerk en onderzoek

Onderzoekers van Wageningen Universiteit doen een effectmeting bij verschillende groepen leraren en leerlingen uit de leernetwerken van SLO. Doel is om te kijken hoe formatief evalueren zich vertaalt in leerlinggedrag. Ook het Nuborgh College Lambert Franckens doet mee aan dit onderzoek.

In oktober 2021 publiceerde Wageningen Universiteit [de eerste resultaten](#).

Marijke Veugen doet nu haar promotieonderzoek. Dat is een vervolg op het eerdere onderzoek. Voor dit onderzoek observeren leraren op het Nuborgh College lessen van elkaar. Zij letten daarbij op het gedrag van leerlingen en leraren. De observaties worden met de leraren van Lambert Franckens en Marijke besproken.

Lees verder: <https://www.slo.nl/thema/meer/formatief-evalueren/>

Filmpje *Austin's butterfly*: <https://vimeo.com/38247060>